

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 3

Частина II

**Одеса
2017**

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВВП НА ІЛР

Услиста Ю. А.¹, Ольвінська Ю. О.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Услиста Ю. А., Ольвінська Ю. О. Статистичний аналіз впливу ВВП на ІЛР. У статті викладена суть індексу людського розвитку, надана ознайомча інформація про методологію його розрахунку та складові частини. Проаналізовано фактори, які прямо та опосередковано впливають на розмір індексу людського розвитку, зокрема валовий внутрішній продукт.

Ключові слова: індекс людського розвитку, валовий внутрішній продукт

Услистая Ю. А., Ольвинская Ю. О. Статистический анализ влияния ВВП на ИЧР. В статье изложена суть индекса человеческого развития, предоставленная ознакомительная информация о методологии его расчета и составные части. Проанализированы факторы, которые прямо и косвенно влияют на размер индекса человеческого развития, в частности валовой внутренний продукт.

Ключевые слова: индекс человеческого развития, валовой внутренний продукт

Uslista Y. A., Olvinskaya J. O. Statistical analysis of the impact of GDP on the HDI. The article describes the essence of the human development index, provided information on the methodology of its calculation and the components. The factors that directly and indirectly affect the size of the human development index, in particular, the gross domestic product, are analyzed.

Keywords: human development index, gross domestic product

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Услиста, Ю. А. Статистичний аналіз впливу ВВП на ІЛР [Текст] / Ю. А. Услиста, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 120 – 124.

Індекс людського розвитку – це інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. Він є стандартним інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн і регіонів. Індекс був розроблений в 1990 році групою економістів на чолі з

пакистанцем Махбубом-уль-Хаком, однак його концептуальна структура була створена завдяки роботі Амарта'я Сен. Індекс публікується ООН в щорічному звіті про розвиток людського потенціалу з 1990 року. [1]

Методологія розрахунку індексу людського розвитку програми розвитку ООН ґрунтується на мінімальному наборі показників, за якими можна зібрати достовірні порівняльні дані в усіх країнах світу. Кожен з показників покликаний кількісно виразити один з ключових напрямів (вимірів) людського розвитку.

Це саме ті три виміри, які відображають ключові можливості у забезпеченні всього процесу людського розвитку:

- прожити довге й здорове життя (вимір – довголіття);
- набути, розширювати й оновлювати знання (вимір – освіченість);
- мати доступ до засобів існування, що забезпечують гідний рівень життя (вимір – матеріальний рівень життя).

Значення Індексу людського розвитку залежить від багатьох факторів, які прямо та опосередковано впливають на нього. Зокрема, довголіття, знання та достойний рівень життя напряму сприяють підвищенню людського потенціалу, а створюють умови для людського розвитку: участь в політичному житті та житті суспільства, екологічна стійкість, безпека та права людини, сприяння рівності та соціальній справедливості (рис. 1).

Рис. 1. Фактори впливу на людський розвиток

Для оцінки матеріального рівня життя як елемента людського розвитку використовується непряний базовий показник – величина валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення, який в подальшому піддається певним перетворенням,

Величина реального ВВП на душу населення часто приховує серйозні диспропорції в розподілі доходів і тим самим істотні обмеження можливостей людини. Навпаки, більш рівний розподіл доходів служить додатковим фактором людського розвитку. У зв'язку з цим показник, що враховує даний тип нерівності, є важливою додатковою характеристикою людського розвитку.

У Доповідях про людський розвиток за різні роки показник реального ВВП на душу населення піддавався різним коректувань, результатом яких був розрахунок спеціального індикатора матеріального добробуту як елемента людського розвитку. Це було викликано тим, що зростання обсягу матеріальних благ хоча і тягне за собою розширення доступу до ресурсів, що сприяє людському розвитку, але не в тій же самій, а в меншій пропорції. По мірі зростання добробуту кожна одиниця приросту являє все меншу цінність з точки зору людського розвитку: «Людям не потрібен безкінечно високий дохід для забезпечення гідного рівня життя». [5, с.69].

У «Доповіді про людський розвиток» за 1990 р в разі, реальний ВВП на душу населення нижче «межі бідності» враховувався з повними вагами, а вище «межі бідності» - з нульовими вагами [UNDP, 1991: 15].

Надалі в Доповідях про розвиток людини за 1991-1998 рр. для коригування реального ВВП на душу населення за ПКС використовувалася складніша методика, що отримала назву «дисконтування доходу». У ній враховувалася формальна залежність між величиною реального ВВП на душу населення і спеціальним індикатором матеріального добробуту, названим функцією корисності.

Починаючи з «Доповіді про людський розвиток» за 1999 рік, для обчислення спеціального індикатора матеріального добробуту використовується нова методика: він розраховується як десятковий логарифм величини реального ВВП на душу населення [UNDP, 1999: 159]. Ця методика відрізняється від методики 1990 р. тим, що в ній відсутнє порогове значення, вище якого зміни реального ВВП на душу населення не впливають на людський розвиток. В даному випадку будь-який приріст доходу має певну цінність, будь-який рівень доходу піддається дисконтуванню, а зниження граничної корисності відображається специфікою самої логарифмічної функції, не приводячи до надмірного заниження показників індустріально розвинених країн. [5, с.70]

Оскільки валовий внутрішній продукт грає одну з головних ролей в розрахунку самого індексу людського розвитку, він здійснює прямий вплив на його величину. Довести це можна на прикладі будь-якої держави, зокрема, України (табл. 1).

Зв'язок між валовим внутрішнім продуктом та індексом людського розвитку в Україні

Рік	ІЛР, коеф.	ВВП, млрд. грн	Темп приросту, %		%
			ІЛР	ВВП	
2010	0,726	1120,6	-	-	-
2011	0,730	1349,2	0,6	20,4	0,03
2012	0,733	1459,1	1,0	30,2	0,03
2013	0,734	1522,7	1,1	35,9	0,03
2014	0,747	1586,9	2,9	41,6	0,07

Так, у 2011 році обсяг валового внутрішнього продукту у фактичних цінах в Україні виріс на 20,4%. У відповідь на підвищення ВВП збільшився й індекс людського розвитку.

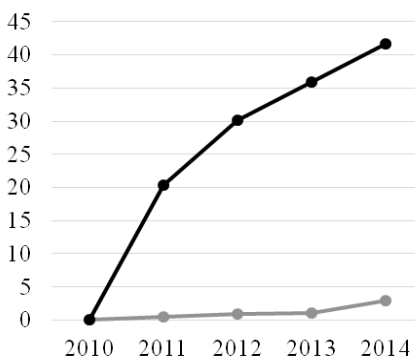

Рис. 2. Темп приросту валового внутрішнього продукту та індексу людського розвитку України, %

Проте, оскільки на його розмір впливає не тільки макропоказник, ріст індексу склав лише 0,6%. З кожним роком валовий внутрішній продукт продовжував зростати. Його обсяг 2012 року перевищував обсяг 2010 вже на 30,2, а рівень людського розвитку – на 1,0%. Дані 2013 року говорять про те, що за 2011-2013 роки ВВП у фактичних цінах збільшився на 35,9%, а ІЛР – на 1,1%. Протягом цього періоду на кожен відсоток росту валового внутрішнього продукту приходилось 0,03% росту індексу людського розвитку.

У 2014 році порівняно з 2010 роком ВВП у фактичних цінах України підвищився на 41,6%. В цей же час приріст індексу людського розвитку склав 2,9%, а на кожен відсоток приросту ВВП приходилося вже 0,07

відсотка приросту ІЛР.

Єдиний варіант, коли ріст валового внутрішнього продукту може відбуватися одночасно зі зниженням індексу людського розвитку – скорочення індексу грамотності чи очікуваної тривалості життя в темпах більших, ніж зростання ВВП на душу населення.

Висновки. Отже, валовий внутрішній продукт – важливий макропоказник, який впливає не лише на економіку країни. Він, хоч і не точно, але передає досягнення соціуму у площині пріоритетів людського розвитку. Загалом, ВВП має один вагомий недолік, який спонукає до розробки більш адекватного показника оцінки рівня людського розвитку. Це усереднений характер валового внутрішнього продукту, а також неможливість уточнення тих пропорцій, за якими ВВП розподіляється між різними прошарками населення держави.

Так чи інакше, обсяг валового внутрішнього продукту прямо впливає на індекс людського розвитку та місце України в світовому рейтингу, тому політика держави повинна бути націлена на розвиток економіки та підвищення обсягів макропоказника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Індекс людського розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Бікла О.В. Індекс людського розвитку як показник ефективності моделей соціальної політики/ О.В. Бікла., 2009 – 105с.
3. Національна доповідь : Цілі розвитку тисячоліття – Україна 2010 рік. – К., 2010 р. – 107с.
4. Доклад о человеческом развитии 2015: Труд во имя человеческого развития – К., 2015 р. – 29 с.
5. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса: учеб. пособие / под ред. В.П. Колесова. 2-е изд., доп. и перераб. М.: Права человека, 2008. 636 с.
6. Список стран по индексу человеческого развития. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
8. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітківська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.
9. Ольвінська Ю. О. Диференціація регіонів України за рівнем людського розвитку / Ю. О. Ольвінська // Economics, management, law: problems and prospects: Collection of scientific articles. - United Kingdom: Agenda Publishing House, 2015.- Vol. 1. – P. 350-353.
10. Olvinskaya J. O. Dynamics of indicators of human development in Ukraine / J. O. Olvinskaya // Economics, management, law: realities and perspectives: Collection of scientific articles. - Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. - P. 265-269.